

“หลง” : การศึกษาเชิงประวัติ หน้าที่และความหมาย

อรัญย์ ชันโท

อาจารย์ ดร.

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

orataikhanto@gmail.com

บุษราคัม ยอดชะลูด

อาจารย์ ดร.

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

bussaraakham@hotmail.com

เบญจมาภรณ์ สุริยาวงศ์

อาจารย์ ดร.

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

benjamaporn.sur@rru.ac.th

รับบทความ: 8 สิงหาคม 2566

แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2566

ตอบรับบทความ: 30 ตุลาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติของคำว่า “หลง” เพื่อศึกษาด้านอักษร อักษรวิธี ของคำว่า “หลง” และศึกษาหมวดคำ หน้าที่ ความหมายคำว่า “หลง” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยต่อเนื่องจนถึง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ 5) โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของทฤษฎีด้านวากยสัมพันธ์ การรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาวิจัยตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ 5) โดยช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้อยู่ในระหว่าง พ.ศ. 1835 – 2468 ซึ่งการศึกษา ใช้วิธีการเลือกเอกสารตัวแทนในแต่ละสมัยที่เป็นบทร้อยแก้ว

ผลการวิจัยพบ ด้านมิติอักษรและอักษรวิธี “หลง” ปรากฏพบใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในด้านวิวัฒนาการของคำว่า “หลง” เมื่อแยกส่วนตามพยัญชนะต้น สระ และพยัญชนะสะกด พบว่า คำว่า “หลง” มีการเปลี่ยนแปลงด้านพยัญชนะต้นและสระไม่มากนัก แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านพยัญชนะ ตัวสะกด ๓ ด้านการลากเส้นหยักเป็นเส้นโค้งมากขึ้น ด้านอักษรวิธี สระจะเขียนติดกับพยัญชนะต้น ส่วนพยัญชนะสะกดวางอยู่ข้างหลังสระ โดยจะเขียนตัวสะกดห่างจากสระเล็กน้อยเพื่อให้รู้ว่าเป็นตัวสะกด สำหรับการประกอบรูปคำของคำว่า “หลง” พบว่า เป็นคำพยางค์เดียวแบบ (พพสนน4)

การสร้างคำว่า หลง สมัยสุโขทัย พบการสร้างคำประสม 3 วิธีคือ 1) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดียว] + ส่วนขยาย [คำเดียว] 2) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดียว] + ส่วนขยาย [ประสม] และ 3) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำประสม] + ส่วนขยาย [คำเดียว] สมัยอยุธยา

พบการสร้างคำ 2 วิธีคือ 1) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดียว] + ส่วนขยาย [คำเดียว] และ 2) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำประสม] + ส่วนขยาย [คำเดียว]

หน้าที่ของคำว่า “หลง” ในประโยค พบคำว่า “หลง” ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยค ได้แก่ เป็น หน่วยประธาน หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรอง หน่วยกรรมตามหลังบุพบท และส่วนขยายของประโยค

คำสำคัญ: หลง, ประวัติ, หน้าที่, ความหมาย

Luang: A Study of Diachrony, Function and Meaning

Oratai Khanto

Ph.D., Lecturer

Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University

orataikhanto@gmail.com

Bussarakham Yodchalood

Ph.D., Lecturer

Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University

bussaraakham@hotmail.com

Benjamaporn Suriyawong

Ph.D., Lecturer

Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University

benjamaporn.sur@crru.ac.th

Received: August 8, 2023

Revised: September 29, 2023

Accepted: October 30, 2023

Abstract

This research is a diachronic study of the word "Luang". The aims of the study were 1) to investigate the appearance of the letters and the orthography of the word "Luang" and 2) to investigate the parts of speech, function and meaning of the word "Luang" from Sukhothai period to the early Rattanakosin period (Rama V). This research has a conceptual framework of syntactic theory. The researcher collects data from research studies from the Sukhothai, Ayutthaya, and early Rattanakosin periods (King Rama V). From the year of 1835 B.E. - 1925 B.E.

The results of the research showed that in terms of the dimensionality of letters and orthography, the word "Luang" appeared to have been used since Sukhothai period. In terms of the evolution of the word "Luang", when separated by initial consonants, vowel, and final consonant, it can be seen that the word "Luang" has not much change in initial consonants and vowels, but there were changes in the final consonants /ŋ/. In terms of drawing, there were more curve in the letters. Orthographically, The final consonant was placed behind the vowel and somewhat offset from the vowel so that it could be identified as the final

consonant. As for the word composition of the word “Luang”, it was a monosyllabic word with four components.

The word formation of "Luang" in Sukhothai period, there were 3 ways: 1) the formation of compound words consisting of the main part [single word] + complement part [single word] 2) main part [single word] + complement part [compound word] 3) main part [compound word] + complement part [single word]. The word formation of “Luang” in Ayutthaya period, there were 2 ways: 1) the formation of compound words consisting of the main part [single word] + complement part [single word] 2) main part [compound word] + complement part [single word].

The function of the word "Luang" in a sentence, the word "Luang" was found to function as an important part of the sentence: as the subject unit, the direct object unit, the indirect object unit, the object unit after the preposition, and the clause complement.

Keywords: Luang, Diachrony, Function, Meaning

บทนำ (Introduction)

ปรากฏการณ์ทางภาษาอย่างหนึ่งที่พบในภาษาไทย คือ คำบางคำมีหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ได้หลายหน้าที่ เช่น อาจปรากฏเป็นทั้งคำนาม คำกริยาและคำวิเศษณ์ ดังตัวอย่าง (1) (2) และ(3) ตามลำดับ

(1) ประวัติชีวิตตอนต้น**หลวง**วิจิตรวาทการ

(2) ด้วยการแผ่นดินนี้**ใหญ่หลวง**นัก

(3) สำหรับเมีย**หลวง**ใช้สอยในกิจการทั่วไป ส่วนเมียน้อยก็ไม่ต้องรับความลำบากร้อนใจมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า คำว่า หลวง ในประโยคที่ (1) ใช้เป็นคำนามเรียกบรรดาศักดิ์ข้าราชการ ส่วนประโยคที่ (2) ใช้เป็นคำกริยา ในขณะที่ประโยคที่ (3) ใช้เป็นคำวิเศษณ์ จากตัวอย่างนักไวยากรณ์เรียกคำที่มีลักษณะนี้ว่า คำหลายหน้าที่ (polyseme) ในภาษาไทยมีคำประเภทนี้จำนวนไม่น้อย นอกจากนี้คำว่า “หลวง” ยังมีวิธีการสร้างคำแบบคำประสม และวิธีการสร้างแบบคำซ้อน เช่น วิธีการสร้างแบบคำประสมแบบส่วนหลัก(คำประสม) + ส่วนขยาย(คำเดียว) ดังตัวอย่าง

“มีบุตรขุนนาง 5 คน ซึ่งพระเจ้ากรุงสยามทรงฝากออกไปเรียนหนังสือฝรั่งแลวิชาต่าง ๆ ใน**โรงเรียนหลวง** สำหรับบุตรขุนนางและบุตรผู้มีตระกูลสูง”

ส่วนวิธีการสร้างแบบคำซ้อนแบบ คำซ้อนแบบ 2 หน่วย 4 พยางค์ ดังตัวอย่าง

“เมืองราชคฤห์นี้เป็น**เมืองหลวงเมืองใหญ่**หมู่ปักษีปัจจามิตรทั้งหลายครอบงำได้ เป็นอันยากยิ่งนัก”

ดังที่ได้แสดงตัวอย่างข้างต้น คำว่า หลวง มีหน้าที่ ความหมาย และรูปแบบการปรากฏที่หลากหลาย ผู้ศึกษาเห็นว่า คำว่า “หลวง” น่าจะมีแง่มุมที่สามารถศึกษาได้หลายประเด็น อีกทั้งตัวอย่างคำว่า หลวง ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นเพียงตัวอย่างจำนวนหนึ่งที่ปรากฏในภาษาไทยสมัยอยุธยา เป็นที่น่าสังเกตว่า ยังมีตัวอย่างคำว่า หลวง อีกมากมายที่มีความน่าสนใจและสามารถศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ และสมัยต่าง ๆ ทั้งสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ ในแง่มุมของการศึกษาคำศัพท์เชิงประวัติ มีผู้วิจัยศึกษาได้แก่ การศึกษาเชิงประวัติคำว่า “แล้ว” “อยู่” “อยู่แล้ว” (มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546) “อยาก”: การศึกษาเชิงประวัติ (ปิ่นกาญจน์ วัชรปาด, 2548) การศึกษาความหมายของคำว่า “เอา” ในภาษาไทย (จิรัชย์ หิรัญรัส, 2550) “ยัง” การศึกษาเชิงประวัติ (สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ, 2551) พัฒนาการของคำว่า “เป็น” ในภาษาไทย (สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ, 2555) และ “ถึง” การศึกษาเชิงประวัติ (กรองกานต์ รอดพันธ์, 2555)

ด้วยข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคำศัพท์เชิงประวัติในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการศึกษาอย่างกว้างขวางตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทว่าการศึกษเกี่ยวกับคำศัพท์เชิงประวัติของคำว่า “หลวง” ทั้งด้านที่มาด้านอักษร อักษรวิธี ตลอดจน การปรากฏของคำว่า หลวง ในภาษาและวรรณกรรมต่าง ๆ แต่ละยุคสมัยเป็นเรื่องที่น่าสนใจแต่ยังไม่มีการศึกษา ก่อให้ผู้ศึกษาเกิดคำถามว่า คำว่า “หลวง” มีประวัติที่อย่างไร ปรากฏหน้าตาอย่างไรในดัตถภาษาและวรรณกรรม ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้านอักษร อักษรวิธี และการใช้คำว่า “หลวง” ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงรัตนโกสินทร์รัตนโกสินทร์ตอนกลางโดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร 3 แหล่ง ได้แก่ จากงานวิจัย เอกสารหนังสือ และเว็บไซต์รวบรวมหนังสือหายากต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า หลวงในดัตถวรรณกรรมต่าง ๆ อันสะท้อนความคิด ทศนคติ ค่านิยมประเพณีในถิ่นที่อยู่ รวมถึงเห็นถึงความงดงามของการใช้ภาษาในดัตถบทที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างสรรค์ผลงานขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาด้านอักษร อักษรวิธี ของคำว่า “หลง” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ 5)
2. เพื่อศึกษาหมวดคำ หน้าที่ ความหมายคำว่า “หลง” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ 5)

วิธีการดำเนินการศึกษา (Research Methods)

การศึกษครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วากยสัมพันธ์ (Syntax) คำหลายความหมายในอดีต ของวิจิตร ณ ภาณุพงศ์ (2552)
2. ศึกษาคำว่า หลง ด้านอักษรและอักษรวิธีการสร้างคำ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ 5)
3. เก็บข้อมูลคำว่า “หลง” จากเอกสาร 3 แหล่ง ได้แก่ จากงานวิจัย เอกสารหนังสือ และเว็บไซต์รวบรวมหนังสือหายากต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ 5) โดยคัดเลือกเอกสารในแต่ละประเภทที่ต่างกันอย่างมีผู้แต่งที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจำแนกประเภทได้เป็น 9 ประเภท ได้แก่ 1) จารึก 2) จดหมายเหตุ พงศาวดาร 3) ความเรียง 4) บันทึก คำให้การ ข่าวก 5) เอกสารราชการ สัญญา หนังสือออก 6) กฎหมาย 7) พระราชสาส์น 8) ประชุมหมายรับสั่ง และ 9) วรรณกรรม วรรณคดี ซึ่งผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการเลือกเอกสารตัวแทนในแต่ละสมัยที่เป็นบทร้อยแก้ว
4. จำแนกหมวดคำของคำว่า “หลง” ที่ปรากฏในพุทธสมัย โดยใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์และระเบียบวิธีทางจารึกภาษาไทย
5. วิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และระเบียบวิธีทางจารึกภาษาไทยของคำว่า “หลง” ที่ปรากฏในพุทธสมัย
6. วิเคราะห์หน้าที่ องค์ประกอบทางความหมายและปริบทการปรากฏของคำว่า “หลง” ตลอดจนลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของความหมายแต่ละความหมาย
7. สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล

ผลการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้าคำว่า “หลง” แล้วนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับอักษร อักษรวิธีและด้านภาษาและวรรณกรรม ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ 5) สรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. มิติอักษรและอักษรวิธี
2. มิติภาษาและวรรณกรรม

มิติของอักษรและอักษรวิธี

1. การศึกษา คำว่า หลง ในด้านอักษรสามารถศึกษาวิเคราะห์ได้ในมิติ ขนาดตัวอักษร มีรายละเอียด ดังนี้

ขนาดตัวอักษรของคำว่า “หลง” จัดว่าเป็นคำพยางค์เดียว (พพสน⁴) ซึ่งประกอบด้วย พยัญชนะสระ สมัยสุโขทัย คำว่า “หลง” ประกอบด้วยพยัญชนะและสระที่มีขนาดความสูงเท่ากันทุกตัว ดังตัวอย่าง

๒๑ อักษรนำที่มีพยัญชนะต้น ห ล
๒๒ อักษรนำที่มีพยัญชนะต้น ห ล

หรือ

๓๕ อักษรนำที่มีพยัญชนะต้น ห ล
๓๖ อักษรนำที่มีพยัญชนะต้น ห ล

ที่มา: ศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้าน 2 บรรทัดที่ 21 และบรรทัดที่ 34

ในด้านวิวัฒนาการของขนาดตัวอักษรจะเห็นได้ว่า คำว่า “หลวง” ประกอบด้วยพยัญชนะต้น ห ล สระ ัว และพยัญชนะสะกด ง

พยัญชนะต้น ห ล เป็นอักษรนำที่มีพยัญชนะ 2 ตัว ร่วมอยู่ในสระเดียวกัน ซึ่งพยัญชนะต้นทั้ง 2 ตัว นี้ จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า เป็นพยัญชนะที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านขนาดตัวอักษรตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบัน เพียงแต่อาจจะมึ่มแหลมหรือมึมน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความนิยมของแต่ละสมัยหรือเป็นที่ลายมืออาลักษณ์ที่แตกต่างกันไป

สระ ัว โดยใช้ตัว ว อยู่หลังพยัญชนะต้น ในด้านขนาดตัวอักษร พบว่า เป็นสระที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านขนาดน้อย รูปสระจะใกล้เคียงกับปัจจุบัน แต่จะเปลี่ยนแปลงการลากเส้นเล็ก ๆ น้อย ๆ (รายละเอียดการใช้สระ ัว อยู่ในหน้าที่ 20-21)

พยัญชนะสะกด ง ผลการศึกษา พบว่า พยัญชนะที่เปลี่ยนแปลงมาก ดังนี้

๑๕๐๕	๑๕๐๖	๑๕๐๗	๑๕๐๘	๑๕๐๙	๑๕๑๐	๑๕๑๑	๑๕๑๒	๑๕๑๓	๑๕๑๔
ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก	ก
ง	ง	ง	ง	ง	ง	ง	ง	ง	ง

ที่มา: อังอร สุพันธุ์วนิช, 2550, หน้า 677

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะสะกด ง มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากการลากเส้นหยักมาเป็นเส้นโค้ง

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในด้านวิวัฒนาการของคำว่า “หลวง” เมื่อแยกส่วนตามพยัญชนะต้น สระ และพยัญชนะสะกดแล้วจะเห็นว่า คำว่า “หลวง” มีการเปลี่ยนแปลงด้านพยัญชนะต้นและสระไม่มากนัก แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านพยัญชนะตัวสะกด ง ด้านการลากเส้นหยักเป็นเส้นโค้งมากขึ้น

2. การศึกษา คำว่า “หลวง” ในด้านอักษรวิธานสามารถศึกษาวิเคราะห์ได้ในมิติ ตำแหน่งของพยัญชนะ การใช้อักษร และการประกอบรูปคำ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ตำแหน่งของพยัญชนะ

พยัญชนะต้น คำว่า “หลวง” ประกอบด้วยอักษรนำ ห ล จะอยู่บรรทัดเดียวกับสระัว ส่วนตำแหน่งของสระจะอยู่ด้านหลังพยัญชนะต้น และตำแหน่งของพยัญชนะสะกดจะอยู่หลังสระ ในสมัยสุโขทัยพยัญชนะต้นและสระจะเขียนชิดกัน แต่พยัญชนะสะกดจะเขียนห่างออกจากพยัญชนะต้นและสระ ต่อมาในสมัยอยุธยาพยัญชนะต้น สระ และพยัญชนะสะกดจะเขียนเรียงชิดกันโดยไม่เว้นระยะห่าง มีรายละเอียดดังนี้

ตำแหน่งคำว่า “หลวง” ในสมัยสุโขทัย

ประตูลอง

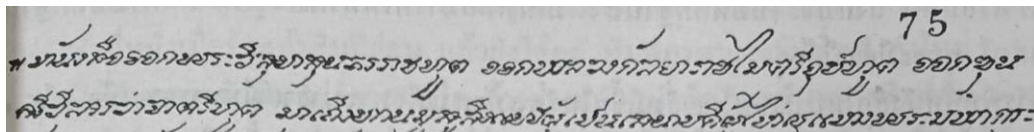
๒๑ อยุธยาตอนต้น ปรากฏประตูลอง ๒ แบบ ดังนี้

๒๒ ปรากฏประตูลอง ๒ แบบ ดังนี้

(ศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้าน 2 บรรทัดที่ 21)

ตำแหน่งคำว่า “หลวง” ในสมัยอยุธยา

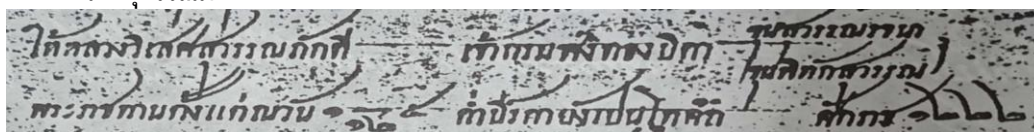
ออกหลวงกัลยาราชไมตรี



(หนังสือออกพระวิสุตรสุนทร ฉบับที่ 1)

ตำแหน่งคำว่า “หลวง” ในสมัยรัตนโกสินทร์

หลวงวิเศษสุวรรณภักดี



(กำธร สติกรุล, หน้า 116)

2.2 การใช้อักษร การใช้อักษรแบ่งออกเป็นการใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 การใช้พยัญชนะต้น คำว่า “หลวง” จัดเป็นพยัญชนะประสมระหว่าง ห และ ล โดยพยัญชนะประสมนี้เป็นอักษรนำ ที่มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมีลักษณะการใช้ ดังนี้

การใช้อักษรนำในจารึกหลักที่ 1 พ.ศ. 1835 จะเขียนเรียงกัน 2 ตัว โดยจะเขียนติดกันเหมือนอักษรควบเป็นส่วนใหญ่ แต่จะมีบางตัวที่เขียนไม่ติดกัน เช่น ลด ลน ฆร และจะมีบางตัวที่อาจจะเขียนติดกันหรือห่างกันก็ได้ คือ คำว่า สดาก อาจเขียน ลกบด หรือ ลกนบด ก็ได้ หลังจาก พ.ศ. 1835 ลงมาจนถึงปัจจุบันการเขียนอักษรนำก็จะเขียนเรียงกันโดยไม่ติดกัน

2.2.2 การใช้สระ คำว่า “หลวง” ปรากฏใช้สระอว ซึ่งในสมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันมีลักษณะการใช้ ดังนี้

สระอว จากการศึกษาพบว่า มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ลักษณะการใช้สระอวที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกด จะมีการใช้แตกต่างกันเล็กน้อย

1) สระอวที่ไม่มีตัวสะกด มีลักษณะการใช้ 2 ประการคือ

1.1) อยู่หลังพยัญชนะ โดยจะใช้ ว อยู่หลังพยัญชนะ มีการใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ 1 พ.ศ. 1835 ถึงสมัยสุโขทัยประมาณ พ.ศ. 1960 เช่น คำว่า หว ดว วว เป็นต้น

1.2) อยู่บน-หลังพยัญชนะ โดยจะใช้ -ว, -ว, -ว, -ว จะใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยในปี พ.ศ. 1922 ถึงสมัยรัตนโกสินทร์

๖ ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา โดยปรากฏใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ.

วิว ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ 13 พ.ศ. 2053 ในคำว่า หวั

สระอวที่มีตัวสะกด จะใช้ ๖ ตามหลังพยัญชนะต้นมาตั้งแต่จารึกหลักที่ 1 พ.ศ. 1835

2.2.3 การใช้พยานชนะคดี

การเขียนพยานุชนในสมัยสุโขทัย (จารึกหลักที่ 1 พ.ศ. 1835) จะแตกต่างจากสมัยหลังเล็กน้อย คือ การเขียนตัวสะกดข้างออกมาจากพยานุชนหรือสระเพื่อให้รู้ว่าเป็นตัวสะกด เช่น คำว่า หลวง ก็ปรากฏลักษณะการเขียนที่ตัวสะกดจะห่างจากสระเล็กน้อย ดังอย่าง

[illegible]

(ศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้าน 2 บรรทัดที่ 34)

ดังนั้นจากการศึกษาสรุปได้ว่า คำว่า “หลง” มีลักษณะการวางตำแหน่งพยัญชนะต้นด้วยอักษรนำ หล เรียงอยู่บรรทัดเดียวกับสระ สระจะเขียนติดกับพยัญชนะต้น ส่วนพยัญชนะสะกดวางอยู่ข้างหลังสระ โดยจะเขียนตัวสะกดห่างจากสระเล็กน้อยเพื่อให้รู้ว่าเป็นตัวสะกด

2.3 การประกอบรูปคำ

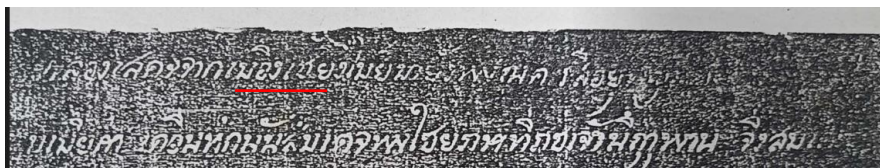
การประกอบรูปคำ คือการนำพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ มาประกอบกันเข้าเป็นคำในภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นพบมีการประกอบรูปคำที่มาจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (อิงอร สุพันธ์ภูมิ, 2550, หน้า 586) ลักษณะการประกอบรูปคำ สามารถแบ่งได้เป็น การประกอบรูปคำพยางค์เดียวและการประกอบรูปคำหลายพยางค์ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

สำหรับการประกอบรูปคำของคำว่า “หลวง” พบว่า เป็นคำพยางค์เดี่ยวแบบ (พพสสน⁴) เป็นคำพยางค์เดี่ยวที่มีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ ประกอบด้วยโครงสร้างหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 2 เสียง ประสมกับหน่วยเสียงประสม “อัว” /ua/ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์จัตวา สะกดด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ สะกดที่เป็นพยัญชนะนาสิก ง

ตัวอย่างการประกอบรูปคำ

สมัยสุโขทัย **เพลง ๖**

สมัยอยุธยา



(วาสนา แสงสิทธิ์, หน้า 41)

มิตินาษาและวรรณกรรม

การศึกษาคำว่า “หลวง” ในมิตินาษาและวรรณกรรม เป็นการศึกษาในด้านการประกอบสร้างคำว่า หลวงในสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ตอนต้น และการศึกษาหน้าที่และความหมายของคำว่า “หลวง” รายละเอียดดังนี้

1. การสร้างคำว่า “หลวง” จากการศึกษาวิธีการสร้างคำว่า “หลวง” ที่ใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้ศึกษาพบว่า มีการสร้างที่มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ 2 แบบ คือ

1.1 การสร้างคำประสม

1.2 การสร้างคำซ้อน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การสร้างคำว่า “หลวง” สมัยสุโขทัย พบวิธีการสร้างคำทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญหลักของประโยคดังนี้

1.1.1 วิธีการประสมคำ ปรากฏการสร้างคำประสม 3 แบบ มีรายละเอียดดังนี้

การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดียว] + ส่วนขยาย [คำเดียว]

การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำประสม] + ส่วนขยาย [คำประสม]

การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำประสม] + ส่วนขยาย [คำเดียว] มีรายละเอียดดังนี้

1) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดียว] + ส่วนขยาย [คำเดียว] เช่นคำว่า

ออกหลวง

ตัวอย่าง “ในเมืองราดเมืองลุมลุมลงเสนาช้างมาผากรอบ บ้านเมืองออกหลวงหลายแก้ม เมื่อก่อนพ่อขุน”

(ศิลาจารึกวัดศรีชุม, ด้านที่ 1, บรรทัดที่ 21)

ประตูลอง

ตัวอย่าง “โหทัยนี้ มีสี่ปากประตูลอง เทียรย้อมคนเสียดกัน”

(ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1, ด้านที่ 2, บรรทัดที่ 21)

หลวงเจ้า

ตัวอย่าง “คำฟู เป็นเหลนแก่พญามังรายหลวงเจ้าท้าวนี้เมื่อสุดขมนานาปี ปีเดือนพ่อดน”

(ศิลาจารึกวัดพระยืน, ด้านที่ 1, บรรทัดที่ 4)

2) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดี่ยว] + ส่วนขยาย [ประสม]

เมืองสระหลวง คำว่า สระหลวง มีความหมายตามพจนานุกรมว่า เมืองแผดกับสองแคว คือ พิษณุโลก

ตัวอย่าง “อันหนึ่งมีในเมืองฝาง อันหนึ่งมีในเมืองสระหลวง”

(ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง, ด้านที่ 2, บรรทัดที่ 50)

นครสระหลวง

ตัวอย่าง “.....อวาสแด่นครสระหลวงมีพุทธปฏิมา พระศรีม...”

(จารึกวัดซากบ, ด้านที่ 2, บรรทัดที่ 11)

บ้านหนองบัวหลวง

ตัวอย่าง “200 บ้านวังคัต 20 บ้านป่าขาม 20 บ้านตาลโละ 20 บ้านหนองบัวหลวง 40 บ้านนาทับหอ”

(จารึกวัดศรีศักดิ์, ด้านที่ 1, บรรทัดที่ 29)

3) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำประสม] + ส่วนขยาย [คำเดี่ยว]

พระมหาธาตุหลวง

ตัวอย่าง “นเจ้าเอาคนเข้าเล็กไปก่อกระทำพระมหาธาตุหลวงคืนพระมหาธาตุด้วยสูงเกล้าสืบท้าวไม้ม”

(ศิลาจารึกวัดศรีชุม, ด้านที่ 2, บรรทัดที่ 20)

1.1.2 การสร้างคำซ้อนแบบ ส่วนหลัก [คำประสม] + ส่วนขยาย [คำประสม]

การวิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำว่า “หลวง” ในสมัยสุโขทัย ผลการศึกษา ปรากฏวิธีการสร้างคำซ้อนแบบ การขยายคู่คำซ้อนที่เป็นนามคือ การที่คำซ้อนที่เป็นนามสามารถขยายคำคู่จาก 2 ออกเป็น 4 จังหวะ เท่าที่ค้นพบ คำว่า “หลวง” มีวิธีการสร้างคำซ้อนที่เป็น 2 หน่วยคำ แล้วแทรกคำหน้าหน่วยคำต้นและหน่วยคำท้าย เป็น 4 พยางค์ ซึ่งเป็นคำที่รูปเหมือนกัน คำที่นำมาแทรกเป็นคำวิเศษณ์ โดยโครงสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย 4 พยางค์ มีลักษณะคือ หน่วยที่ 1 [2พยางค์] + หน่วยที่ 2 [2พยางค์] ดังตัวอย่าง

ต้นใหญ่ต้นหลวง

ตัวอย่าง “หัง.....จึงขึ้นเป็นใบเขียวงามหนักหนาแก่กม เป็นต้นใหญ่ต้นหลวงสูงงามหนัก-”

(ศิลาจารึกวัดศรีชุม, ด้านที่ 1, บรรทัดที่ 56)

1.2 การสร้างคำว่า “หลวง” สมัยอยุธยา พบวิธีการสร้างคำทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคดังนี้

1.2.1 วิธีการประสมคำ ปรากฏการสร้างคำประสม 2 แบบ มีรายละเอียดดังนี้

การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดี่ยว] + ส่วนขยาย [คำเดี่ยว]

การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำประสม] + ส่วนขยาย [คำเดี่ยว] มีรายละเอียดดังนี้

1) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดียว] + ส่วนขยาย [คำเดียว] เช่นคำว่า

ข้าหลวง

ตัวอย่าง “ขณะนั้นนายพลข้าหลวงเดิมคนหนึ่งเข้าไปเฝ้าเอนสมเด็จพระลูกเธอทั้งสองพระองค์
ในเรือนโทย”

(พงศาวดารกรมพระปรมหา, หน้า 190)

คำหลวง

ตัวอย่าง “พระองค์ก็แต่งศัพท์แสงเป็นคำหลวง”

(คำให้การขุนหลวงหาวัด, หน้า 22)

ส่วยหลวง

ตัวอย่าง “แลสงฆ์ทั้งหลายออกจากส่วยหลวง ให้เบี้ยจันหันแก่พระสงฆ์ทั้งหลาย”

(ประชุมพระตำรา, หน้า 72)

2) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำประสม] + ส่วนขยาย [คำเดียว] เช่นคำว่า

โรงเรียนหลวง

ตัวอย่าง “มีบุตรขุนนาง 5 คน ซึ่งพระเจ้ากรุงสยามทรงฝากออกไปเรียนหนังสือฝรั่งแลวิชาต่าง ๆ ใน
โรงเรียนหลวง สำหรับบุตรขุนนางและบุตรผู้มีตระกูลสูง”

(จดหมายเหตุกรุงศรีอยุธยา, หน้า 20)

หมอมือหลวง

ตัวอย่าง “เหตุที่ราชกัคดีเบิกหมอมือหลวง”

(กฎหมายตราสามดวง 1, หน้า 152)

1.2.2 วิธีการสร้างคำแบบซ้อนคำ ปรากฏการสร้างคำว่า “หลวง” ด้วยการซ้อนคำ 2 แบบ
มีรายละเอียดดังนี้

1. การสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย

1.1) การสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย 2 พยางค์

1.2) การสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย 4 พยางค์

2. การสร้างคำซ้อนแบบ 3 หน่วย 4 พยางค์ รายละเอียดดังนี้

1) การสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย

1.1) การสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย 2 พยางค์ โครงสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย 2
พยางค์ มีลักษณะคือ หน่วยที่ 1 [1พยางค์] + หน่วยที่ 2 [1พยางค์] ดังตัวอย่าง

ใหญ่หลวง

ตัวอย่าง “ด้วยการแผ่นดินครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก”

(หมายรับสั่งธน, หน้า 6)

1.2) การสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย 4 พยางค์ โครงสร้างคำซ้อนแบบ 2 หน่วย 4 พยางค์ มีลักษณะคือ หน่วยที่ 1 [2พยางค์] + หน่วยที่ 2 [2พยางค์] ดังตัวอย่าง

เมืองหลวงเมืองใหญ่

ตัวอย่าง “เมืองราชคฤห์นี้เป็นเมืองหลวงเมืองใหญ่หมู่ปักษ์ปัจฉามิตรทั้งหลายครอบงำได้ เป็นอันยากยิ่งนัก”

(ไตรภูมิโลก 1, หน้า 482)

2) การสร้างคำซ้อนแบบ 3 หน่วย 4 พยางค์

คำซ้อน 3 หน่วย ประกอบด้วยคำเดี่ยว 3 คำหรือคำเดี่ยว 1 คำกับคำประสม 1 คำ คำเดี่ยว 2 คำกับคำประกอบ 2 คำ คำเดี่ยว 1 คำกับคำประกอบ 3 คำ หรือคำประกอบ 4 คำมาซ้อนกัน นอกจากนี้แล้วบางหน่วยอาจปรากฏเป็นกลุ่มคำก็ได้ คำว่า “หลวง”

ในสมัยอยุธยา ที่ใช้วิธีการสร้างคำแบบคำซ้อน 3 หน่วย มีลักษณะโครงสร้าง คือ หน่วยที่ 1 [1พยางค์] + หน่วยที่ 2 [1พยางค์] + หน่วยที่ 3 [2พยางค์] ดังตัวอย่าง

ใหญ่หลวงนักหนา

ตัวอย่าง “เปนครูโทษอันใหญ่หลวงนักหนา”

(กฎหมายตราสามดวง 4, หน้า 167)

1.3 การสร้างคำว่า “หลวง” สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พบวิธีการสร้างคำทำหน้าที่เป็น ส่วนสำคัญของประโยคดังนี้

1.3.1 วิธีการประสมคำ ปรากฏการสร้างคำประสม 1 แบบ คือ

1) การสร้างคำประสมแบบ ส่วนหลัก [คำเดี่ยว] + ส่วนขยาย [คำเดี่ยว] ดังตัวอย่าง

บ้านหลวง

ตัวอย่าง “บ้านนี้เป็นบ้านหลวงใหญ่โตมาก”

(จดหมายเหตุฯ, หน้า 142-143)

บัวหลวง

ตัวอย่าง “ในท้องสระนั้นไปด้วยอิฐใหญ่ให้น้ำใสสะอาดปลูกบัวหลวง บัวเผื่อนที่ช่วยแหลมชายหลาดทุกแห่ง”

(พระราชวิจารณ์, หน้า 406)

ช่างหลวง

ตัวอย่าง “แต่ก่อน ๆ มากี่เคยนิมนต์มาช่วยช่างหลวง เขียน ปั้น พระอุโบสถ วิหาร”

(ประกาศ 4 พ.ศ. 2394-2400, หน้า 108)

2. การศึกษาหน้าที่ของคำว่า “หลง” ในประโยค

การศึกษาคำว่า “หลง” พบว่าหน้าที่ของคำว่า “หลง” ในประโยคนั้น สามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็น คือ

คำว่า “หลง” ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยค

คำว่า “หลง” ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประโยค

2.1 คำว่า “หลง” ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยค คือ คำว่า “หลง” ที่สร้างด้วยวิธีคำประสม และคำซ้อนที่ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญของประโยค ส่วนใดส่วนหนึ่ง ดังต่อไปนี้

หน่วยประธาน หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรอง หน่วยกรรมตามหลังบุพบท ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์พบว่า คำว่า “หลง” ในสมัยสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 สมัยสุโขทัย พบการใช้คำว่า “หลง” ดังต่อไปนี้

1) สร้างแบบคำประสมที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน ได้แก่ คำว่า ออกหลง หลงเจ้า บ้านหนองบัวหลง

2) สร้างแบบคำประสมที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรง ได้แก่ คำว่า เมืองสระหลง ประตูลอง ทะเลหลง นครสระหลง พระมหาธาตุหลง

3) สร้างแบบคำซ้อนที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายในหน่วยกรรมตรง ได้แก่ คำว่า ต้นใหญ่ต้นหลง

2.1.2 สมัยอยุธยา พบการใช้คำว่า “หลง” ดังต่อไปนี้

1) สร้างแบบคำประสมที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน ได้แก่ คำว่า ข้าหลง คำหลง หลงเจ้าวัด เมียหลง

2) สร้างแบบคำประสมที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรง ได้แก่ คำว่า ส่วยหลง ใหญ่หลง โดยส่วนสำคัญของประโยคชนิดกรรม

3) สร้างแบบคำซ้อนที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายในหน่วยกรรมตรง ได้แก่ คำว่า เมืองหลงเมืองใหญ่

2.1.3 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง พบการใช้คำว่า “หลง” ดังต่อไปนี้

1) สร้างแบบคำประสมที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรง ได้แก่ คำว่า บ้านหลง บัวหลง ช่างหลง เมียหลง เมืองหลง

2.2 คำว่า “หลง” ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประโยค คือ คำว่า “หลง” ที่สร้างด้วยวิธีคำประสม และคำซ้อนที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประโยค คือ ทำหน้าที่ขยายคำนามหรือคำกริยา หรือเป็นส่วนหนึ่งของวลีหรืออนุพจน์ ที่ทำหน้าที่ขยายคำนามหรือคำกริยา แล้วร่วมกันทำหน้าที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคต่อไปนี้ เป็นหน่วยประธาน หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรอง หน่วยกรรมตามหลังบุพบท หน่วยกรรม หน่วยกรรม หน่วยวิกรรม และหน่วยเสริมเวลา มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 สมัยสุโขทัย จากตัวอย่างประโยคที่ใช้คำว่า “หลง” ไม่พบคำว่า “หลง” ที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายประโยค

2.2.2 สมัยอยุธยา พบการสร้างคำประสมที่เป็นส่วนขยายของประโยค ดังนี้

1) แบบคำประสมที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของประโยคโดยทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายคำนามที่เป็นหน่วยกรรมตรง ได้แก่ คำว่า หมอผีหลวง

2) แบบคำประสมที่เป็นส่วนขยายของประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตามหลังบุพบท ได้แก่ วัดหลวง โรงเรียนหลวง ใหญ่หลวงนกหนา ทั้ง 3 คำ ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายกรรมตรงตามหลังบุพบท

2.2.3 สมัยรัตนโกสินทร์ จากตัวอย่างประโยคที่ใช้คำว่า “หลวง” ไม่พบคำว่า “หลวง” ที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายประโยค

3. การศึกษาความหมายของคำว่า “หลวง”

การศึกษาคำว่า “หลวง” ที่ใช้ในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง ผู้ศึกษาจะจำแนกประเภททางวากยสัมพันธ์ของคำว่า “หลวง” ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติในทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า “หลวง” ส่งผลต่อลักษณะในทางอรรถศาสตร์ด้วย กล่าวคือ ความหมายบางความหมายจะปรากฏได้เฉพาะบางโครงสร้างเท่านั้น ผู้ศึกษาได้จำแนกประเภทของคำว่า “หลวง” ในภาษาไทยออกมาตามหน้าที่และตำแหน่งการปรากฏของคำในประโยคได้ทั้งหมด 3 ประเภท คือ 1) คำนาม 2) คำกริยา และ 3) คำวิเศษณ์

จากการศึกษาจะเห็นว่าคำว่า “หลวง” ที่ใช้ในภาษาไทยมีประเภทวากยสัมพันธ์ได้หลายประเภท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คำว่า “หลวง” ที่ปรากฏเป็นคำนาม ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัย เช่น คำว่า ออกหลวง หลวงเจ้า เมืองสระหลวง สมัยอยุธยา เช่น คำว่า ข้าหลวง คำหลวง หลวงเจ้าวัด และสมัยรัตนโกสินทร์ เช่นคำว่า ช่างหลวง

2. คำว่า “หลวง” ที่ปรากฏเป็นคำกริยา ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัย เช่น คำว่า ประตูลอง ต้นใหญ่ต้นหลวง สมัยอยุธยา เช่น คำว่า ใหญ่หลวง ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางไม่ปรากฏใช้คำว่า หลวงเป็นคำกริยาตามเอกสารที่ได้ศึกษา

3. คำว่า “หลวง” ที่ปรากฏเป็นคำวิเศษณ์ พบว่า ใช้ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์มากที่สุดตั้งแต่สมัยสุโขทัย เช่น พระมหาธาตุหลวง สมัยอยุธยา เช่น คำว่า โรงเรียนหลวง หมอผีหลวง เมืองหลวงเมืองใหญ่ สมัยรัตนโกสินทร์ เช่น คำว่า บ้านหลวง บัวหลวง เมียหลวง เป็นต้น

ส่วนของการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “หลวง” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง พบว่า ความหมายของคำว่า “หลวง” ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คำใดคำหนึ่งมีใช้ในรูปแบบประโยคปัจจุบัน แต่จะมีคำที่เลิกใช้ (คำศัพท์สูญ) อาจเป็นคำโบราณ เช่น คำว่า ออกหลวง หลวงเจ้าวัด ซึ่งถือว่าเป็นคำมรดกที่คนไทยในสมัยก่อนใช้

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า คำว่า “หลวง” ซึ่งแปลว่า ใหญ่ มาก ภายหลังจากสมัยสุโขทัยจะใช้กล่าวถึงสิ่งของที่เกี่ยวข้องเนื่องพระมหากษัตริย์ แสดงให้เห็นความสำคัญสูงค่า เช่น ลูกหลวง หลานหลวง ตำนกหลวง ในหลวง บางคำความหมายคลี่คลายไปเป็น “ของราชการ” เช่น ถนนหลวง ที่ดินหลวง อย่างไรก็ตามยังมีจำนวนหนึ่งที่แสดงความหมายเดิม (ใหญ่ มาก) เช่น ใหญ่หลวง ทะเลหลวง เขาหลวง เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล (Research Discussion)

การศึกษาคำว่า “หลวง” ด้านอักษรและอักขรวิธี เป็นคำที่ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยค้นพบการใช้ในศิลาจารึกหลักที่ 1 พ.ศ. 1835 จนถึงปัจจุบันนี้ ในด้านขนาดตัวอักษรพบว่ามีความสูงของพยัญชนะประกอบรูปเป็นคำว่า “หลวง” มีขนาดเท่ากันทั้งพยัญชนะ สระ ตัวสะกด ด้านอักขรวิธี พบว่า

คำว่า “หลง” มีการใช้อักษรนำเช่นเดียวกับปัจจุบันโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง จะเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อยคือพยัญชนะสะกดที่เขียนห่างจากสระเล็กน้อย ต่อมาในสมัยหลัง ๆ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง พบว่าคำว่า “หลง” มีอักษรวิธการใช้แตกต่างกันเล็กน้อยคือพยัญชนะ สระ พยัญชนะสะกด เรียงประกอบเป็นคำ โดยที่ไม่มีการเว้นระหว่างสระ กับพยัญชนะสะกด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นซึ่งอาจจะเป็นเพราะความนิยมของแต่ละสมัยหรือเป็นที่ลายมืออาลักษณ์ที่แตกต่างกันไป

การสร้างคำว่า “หลง” พบว่ามีวิธีการสร้างแบบคำประสมและคำซ้อน จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาวิธีการสร้างคำว่า “หลง” ในแต่ละสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์มีวิธีการสร้างที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2530) ที่ศึกษาเรื่องการสร้างคำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย เบ็ญจมาศ บางอัน (2529) การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา และลินดา วิชาดากุล (2528) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างคำว่า “หลง” มีลักษณะการสร้างคำแบบคำประสมและคำซ้อนเช่นเดียวกับคำอื่น ๆ ในภาษาไทยตามที่มีผู้ศึกษามาแล้ว ในด้านการศึกษานี้ที่และความหมายของคำว่า “หลง” ยังพบว่า เป็นคำหลายหน้าที่และหลายความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรัชย์ หิรัญรัตน์ (2550) ที่ศึกษาความหมายของคำว่า “เอา” ในภาษาไทย

จากการศึกษาคำว่า “หลง” ในมิติอักษร และอักษรวิธ และมิติภาษาและวรรณกรรมดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นบทบาทหน้าที่ของคำว่า “หลง” ในฐานะที่เป็นคำภาษาไทยแต่ดั้งเดิมมาและใช้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในสมัยสุโขทัย อยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนกลาง ความรู้เหล่านี้มีส่วนช่วยให้เข้าใจด้าน อักษร อักษรวิธ การศึกษาด้านภาษาในด้าน การสร้างคำ โครงสร้าง หน้าที่ของคำ ความหมายของคำดั้งเดิม อันจะนำไปสู่แนวทางการศึกษาวิเคราะห์คำอื่น ๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1. (2537). กรุงเทพฯ: องค์การคำของคุรุสภา.
- กรองกานต์ รอดพันธ์. (2555). *ถึง: การศึกษาเชิงประวัติ*. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- กำธร สติกรกุล. (2527). *ลายสือไทย 700 ปี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คุรุสภา
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2530). *การสร้างคำในภาษาไทยสมัยสุโขทัย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- เบ็ญจมาศ บางอัน. (2529). *การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ปิ่นกาญจน์ วัชรปาล. (2548). *อยาก : การศึกษาเชิงประวัติ*. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. (2546). *การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว*. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ลินดา วิชาดากุล. (2528). *การสร้างคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- วาสนา แสงสิทธิ์. (2554). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาอักษรและเอกสารโบราณท้องถิ่น*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเชียงราย.

วิจินต์ ภาณุพงศ์และคณะ. (2552). *บรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธสาร*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.

สุรีเนตร จรัสจรัสเกียรติ. (2551). “ยัง”การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

สุรีเนตร จรัสจรัสเกียรติ. (2555). *พัฒนาการของคำว่า “เป็น” ในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2560). *ห้องสมุดดิจิทัลเพื่อการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2560, จาก <http://dl.kids-d.org/handle/123456789/25>

อิงอร สุพันธุ์วนิช. (2550). *วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.